

PATRIYOT GELENEKLERİNİN PATRIYOT OYUNLARININ İCRALARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ¹

THE EFFECTS OF PATRIOT TRADITIONS ON PATRIOT DANCE PERFORMANCES

Seren ERAVCI

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik ve Sahne Sanatları Doktora Programı Öğrencisi, seren.eravci@giresun.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4198-0493>

Prof. Dr. Aydin ERSÖZ

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, Müzik Bölümü, ayersoz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9501-2981>

ÖZET

Bu çalışma Türkiye Trakya'sında yaşayan Patriyotların geleneklerinin Patriyotlar geleneksel oyunları ile olan bağlantılarını incelemektedir. Türkiye Trakya'sı adı verilen bölge içerisinde 5 tane il bulunmaktadır. Bu iller İstanbul (kısmen), Çanakkale (kısmen), Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'dir. Çalışma kapsamında belirlenen bölgede yaşayan Patriyot nüfusunun yoğun olduğu bölgeler tespit edilip, gerekli kurum ve kişiler ile yapılan görüşmeler doğrultusunda elde edilmiş olan bulgular sunulmuştur. Bu çalışma, Patriyot topluluğu hakkında genel bir bilgi vermiş olup, Patriyot eğlence kültürü ve Patriyot oyunlarının genel karakteristik özelliklerine de yer vermektedir. Çalışma içerisinde Patriyot geleneklerinin oyunlara olan etkilerine değinilmiştir. Bu gelenekler Kasap, Tu Pişkeş, Şarba Yakma ve Testi Kırma gelenekleridir. Yapılan bu çalışma doğrultusunda bu geleneklerin günümüzdeki durumlarına da değinilmiştir. Günümüzde geleneklerin nasıl değişime uğradığı ve ne şekilde gerçekleştirildiği aktarılmıştır. Ayrıca oynanan oyunların müzikal nota örnekleri de çalışma içerisinde yer almaktadır. Son kısımda ise bu değişikliklere ve geleneğin günümüzde gerçekleştirilememesinin sebep ve sonuçları, oyunlar ve gelenekler teker teker ele alınarak ve maddeler halinde aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Patriyotlar, Geleneksel Oyunlar, Gelenekler.

ABSTRACT

This study examines the connections between the traditions of the Patriots living in Turkish Thrace and the traditional dances of the Patriots. There are 5 provinces in the region called Turkish Thrace. These provinces are Istanbul (partially), Çanakkale (partially), Tekirdağ, Edirne and Kırklareli. Within the scope of the study, the regions where the Patriot population living in the determined region is dense were determined and the findings obtained through interviews with the necessary institutions and individuals were presented. This study provides general information about the Patriot community and also includes the general characteristics of the Patriot entertainment culture and the Patriot dances. The effects of the Patriot traditions on the dances were mentioned in the study. These traditions are "Kasap", "Tu Pişkeş", "Şarba Yakma" and "Testi Kırma" traditions. In line with this study, the current status of these traditions was also mentioned. It was conveyed how the traditions have changed and how they are performed today. In addition, musical note samples of the dances played are also included in the study. In the last part, the reasons and consequences of these changes and the tradition not being performed today, the dances and traditions are discussed one by one and are presented in articulated form.

Keywords: Patriots, Traditional Dances, Traditions.

¹ Not: Bu makale Seren ERAVCI'nın Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik ve Sahne Sanatları Doktora Programı bünyesinde hazırlamakta olduğu "Türkiye Trakya'sında Yaşayan Patriyotların Geleneksel Oyunları" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Patriyotlar Lozan Mübadelesi aracılığı ile günümüzde Yunanistan sınırları içerisinde bulunan Naslıç ve Grebene beldelerinden günümüz Türkiye sınırları içerisinde çeşitli bölgelere yerleştirilmiş olan bir topluluktur. Patriyot kelimesi Yunan dilinde “Patrida” adı verilen ve anlamı yurt, vatan olan sözcükten türemiştir. Farklı kaynaklarda ise Patriyot kelimesinin vatansever anlamına geldiği bilinmektedir.

Dr. Athnasia Maria Tsetleka, Naslıç ve Grebene Müslümanlarının konuştuğu dil üzerinden yola çıkarak Patriyotların 16. ve 17. yüzyıllarda Osmanlı'nın vergi sisteminden faydalanarak daha az vergi ödemek maksadı ile Müslümanlığı seçen Yunanlılar olduğundan bahsederken, konuştuğu dil ne olursa olsun, Patriyotça konuşan Müslümanların Türk olduğundan bahsetmektedir. Bir diğer Yunan araştırmacı Ariadni Antoniadou ise bu topluluğun milliyeti veya etnik kökeni ile ilgili bir konuya vurgu yapmamaktadır (Toker, 2023).

Yine yukarıda belirtilen Antoniadou'nun çalışmasında bölgenin 1870 ve 1924 yılları arasındaki köy sayılarını, hane sayılarını, seçmen listelerini ve köy isimlerini aktarırken bölgede Yunanca konuşan Müslüman Türkler ile mübadeleden önce beraber yaşamış kişilerle yaptığı sözlü tarih çalışmalarında, bölgedeki Yunanlılar tarafından bölgeden ayrılan ve Patriyotça konuşan Müslümanlara “Türkler” denildiğinden bahsedilmektedir (Toker, 2023),

Batı Makedonya'da çok sayıda Vallades köyü olduğunu özellikle Naslıç, Grebene ve Kozani bölgelerinde yaşayan bu topluluğun, bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesinden itibaren dağlık bölgelere kaçtığını, sonraki zamanlarda bu topluluğun özellikle 16. ve 17. yüzyıllarda toplu olarak Müslümanlığa geçtiğini, konuştuğu dilin Yunanca olduğunu, kendilerine de “Vallades” denildiği söylenmektedir. Vallades isminin Müslümanlığı seçerken ettikleri yeminden geldiği ve “vallahi” anlamına geldiği Yunan tarihçi Apostolos Evangelou Vacalopoulos tarafından belirtilmiştir (Toker, 2023).

Günümüzde yaşayan Patriyot asıllı kişiler, eğer ki geleneklerinden uzaklaşmışsalar veya üçüncü ya da dördüncü kuşak Patriyot iseler, kendilerini genellikle “Balkan göçmeni”, “Rumelili” veya “Selanik” göçmeni olarak tanımlamaktadırlar. Bu adlandırma çok da doğru bulunmamaktadır. Bunun başlıca sebebi ise mübadele sırasında mübadillerin Selanik'ten “toplucu” göç etmeleridir. Yani Selanik dışında yaşayan aileler de Selanik'e gelmiş ve Oradan bugünkü Türkiye topraklarına göç etmişlerdir. Dolayısıyla her Patriyotun aslında Selanik göçmeni olarak adlandırılmaması gerektiği saptanmıştır (Dalay ile kişisel görüşme, 05.05.2021).

Yapılan alan araştırmaları ve kaynak kişiler ile gerçekleştirilmiş görüşmeler sonucunda günümüzde yaşayan Patriyotlara mübadele öncesi ve sonrası konuştuğu dil sorulduğunda Patriyotça dili konuştuğu belirtilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Patriyotlarda Eğlence Kültürü

Patriyotların eğlence kültürleri Anadolu coğrafyasında yaşayan diğer etnik topluluklar ile genel seyir olarak bir hayli benzerlik göstermektedir. Kız isteme, söz töreni, nişan töreni, kına gecesi ve düğün gibi gelenekler Patriyotlarda da gerçekleştirilmektedir.

Bu törenlerin yanı sıra Patriyotlarda; Pita gecesi ve Tu Pişkeş törenleri gibi bu etnik topluluğa has bazı eğlence etkinlikleri bulunmaktadır. Pita geceleri geçmiş dönemlerde komşu ve akrabalar ile birlikte ev veya bahçede kurulan sofralarda Patriyot böreği olarak da bilinen “Pita” adı verilen yiyecek eşliğinde kutlanılırken, günümüzde bu eğlence düğün salonlarında

yılda bir veya iki kez gerçekleştirilmektedir. Kadın ve erkeklerin bir arada olduğu bu eğlencede Patriyotça türküler söylenerek danslar edilir (Dalay ile kişisel görüşme, 05.05.2021).

2.2.Geleneksel Patriyot Oyunlarının Genel Özellikleri

Oyunların icra biçimindeki ortak özellikleri göz önünde bulundurulduğunda çoğunlukla tutuş bakımından bağlı olarak icra edilen oyunlar oldukları söylenebilir. Birçok oyun içerisinde özellikle tutuş bakımından bağlı oynanan cinsiyet bakımından karma olarak icra edilen oyunlarda 3+2+2 düzümlü 7 zamanlı ritmik yapılar oldukça sıklıkla görülmektedir.

Patriyot erkekleri oyunlarını icra ederken oyunun asıl icracısı ekibin en başındaki kişidir. Bir yanındaki kişi ise ona bir nevi destek olarak baston vazifesi görmektedir. Ekibin geri kalanı ise oyunun adımlarını daha az dikkat çekecek ve daha pasif hareketler eşliğinde baştaki kişi (asıl icracı) ile senkronize bir şekilde icra etmektedirler. Müziğin meyan kısımlarında yani ana çalgının serbest çalım yaptığı zamanlarda ise ekibin başındaki kişi ve bir yanındaki kişi karşılıklı olarak solo nitelikli oyun figürleri icra etmektedirler ve diğer kişiler ise durdukları yerde alkış ile tempo tutarak onların oyununu izlemektedirler.

Hemen hemen her Patriyotun bir favori oyunu bulunmaktadır. Oyun icrası iyi olarak bilinen ve bu konuda ün yapmış Patriyot kişiler, düğün sahibini yakinen tanımasalar bile salt düğüne renk katmaları için davet edilmektedirler.

Kadın icralarında da benzer durum söz konusudur. Ancak sadece erkek oyun icralarında eğer ki oyun çok coşkulu ve oynayan kişi de iyi bir performans gösterip düğün sahibi de bu durumdan hoşnut olursa düğün sahibi bir alkollü içecek açar ve en baştaki kişiden başlayarak şişeden herkesin bir yudum alabileceği şekilde ve bizzat kendisi içirmek suretiyle bu içeceği misafirlere ikram etmektedir. Bu gelenek kadın icralarında ise görülmemektedir.

3. BULGULAR

3.1.Patriyot Geleneklerinin Oyunlar ile Bağlantıları

3.1.1. Kasap Örneği

Kasap oyunları erkekler tarafından icra edilen oyunlardır. Trakya bölgesinde pek çok yerde bu oyunlar görülmekte ve varlığını sürdürmektedir. Arnavut Gaydası, Patriyot Kabadayısı, İspanyol Kasabı, Asker gibi oyunlar kasap örneklerindedir. Kasap oyunları ellerden veya omuzlardan tutularak oynanmaktadır. Bu gelenek sırasında icra edilen oyunlardan biri olan İspanyol Kasabı oyununun müzikal notaları aşağıda verilmiştir (bkz. Şekil 1).

İspanyol Kasabı

Kaynak: Ali Rıza ALTINKESER
Notaya Alan: Seren ERAVCI

♩ = 92

♩ = 145

Şekil 1. İspanyol Kasabı Oyununun Ezgisinin Müzikal Notası (Kaynak: Ali Rıza Altinkeser, Kişisel görüşme, 24.12.2023)

Hayvancılık ile uğraşan kişilerin havyanı kesmeden önce hayvanın stresini almak için kesilecek olan hayvanın etrafında oyunlar ile döndükleri, oyun isminin de buradan geldiği söylenmiştir. Hatta olayı canlandırmak için birinin yerde hayvanın taklidini yaptığı, diğer kişilerin de o kişinin etrafında döndüğü söylenmiştir. Oyunun oynanış biçimi aslında bu geleneği halen yansıtmaktadır. Kasap oyunlarının ağır tempoda başlayıp daha sonra yavaş yavaş temposunun yükselmesinin sebebinin de yapılan kişisel görüşmeler ve alan araştırmaları sonucunda nedeninin bu olduğu saptanmıştır (Kurtişoğlu ile kişisel görüşme 06.08.2024)

3.1.2. Tu Pişkeş Örneği

Patriotların en orijinal geleneklerinden bir tanesi olan Tu Pişkeş geleneği yapısı itibarı ile doğrudan evlilik düğünü ile bağlantılı olarak icra edilen bir gelenektir. Düğünden önce gerçekleştirilen kına gecesi eğlencesinin hemen ardından düğünden önce Tu Pişkeş

geleneği icra edilmektedir. “Pişkeş” in kelime anlamı Farsçada “hediye, armağan” anlamına gelmektedir (Develioğlu, 1992).

Tu Pişkeş geleneğinin icrasında kına gecesi eğlencesinin sona ermesinin hemen ardından damat ile yanındaki arkadaşları ve akrabaları kız tarafının yaşadığı bölgeye gitmektedir. Müzisyenler eşliğinde gerçekleştirilen bu kalabalık ziyaret esnasında yol boyunca Patriyotça türküler söylenir. Gelinin yaşadığı evin önüne gelindiği zaman ise Tu Pişkeş isimli türkü söylenmeye başlanır. Patriyotça olan Tu Pişkeş türküsü söylenirken gelinin akrabalarından birinin ismi çağrılır ve o kişiden bir hediye yani pişkeş alınmaya kadar bu türkü söylenmeye devam edilir. Pişkeş alındıktan sonrasında ise türkü icrasına devam edilirken bu sefer ise gelinin başka bir akrabasından pişkeş talep edilir. Gelinin yaşadığı bölgeye gerçekleştirilen bu kalabalık ziyarette öncelikle gelinin annesi ve babasından başlanmak üzere komşulara varıncaya kadar herkesten Tu Pişkeş türküsü eşliğinde pişkeş talep edilir. Pişkeş talep edilen bireyin yakınlık/akrabalık derecesi arttıkça kişi tarafından takdim edilen hediye de maddi değeri doğru orantılı olarak artmaktadır. Damat ve yanında yer alan akrabaları gelinin evinin olduğu bölgeye pişkeş istemeye giderken çok bilinen bir Patriyot tatlısı olan “Pandispanya” tatlısını oldukça büyük bir sını içerisinde süslenmiş şekilde götürürler. Damat tarafından toplanan pişkeşlerin muhtevası çoğunlukla canlı hayvanlar, kuru bakliyat, meyve, içecek vb. gıdalardan meydana gelmektedir. Tu pişkeş geleneğinin icra edileceği muhitte bu törenin gerçekleşeceğinden daha öncesinden haberleri olan muhit sakinleri duruma hazırlıksız yakalanmamak için damat tarafına verecekleri hediyeleri onlar gelmeden önce hazırlamaktadırlar. Aksi takdirde pişkeş türküsü pişkeş alınana kadar her tekrarda daha da yükselen sesler ile devam ettirilmektedir. Toplanan tüm pişkeşler damadın yaşadığı eve getirilir ve burada tüm gece boyunca ertesi gün güneş doğuncaya kadar tüketilmektedir. Bu törenin ardından çok kısa bir süre sonra ise benzer şekilde bu sefer gelin ve akrabaları damat tarafının yaşadığı bölgeye pişkeş istemeye gitmektedir. Pişkeş töreni sebebi ile kına gecesi ve düğün günü arasında bir veya iki gün istirahat için ara verilir (Kanburoğlu ile kişisel görüşme, 05.05.2021).

İşte bu tören esnasında icra edilen Tu Pişkeş oyunu 7 zamanlıdır. 3+2+2 düzümüne sahip olan oyun hareket yapısı bakımından Patriyotların en temel ve yaygın olan oyunlarından Persayna’ya oldukça benzemektedir. Aşağıda bu türküye ait nota verilmiştir (bkz. Şekil 2).

Tu Pişkeş

Kaynak: Kâmile YILDIZ
Notaya Alan: Seren ERAVCI

♩ = 176

ya tu ya tu tu piş keş tu piş keş ha le vu mi
na tus ka lu ri su mi hem na zi su nat ru kop so
ki hi rop su na na ye nu ta piz ya sas in şal lah
in şal lah ki ma şal lah ko ma ki ka li ki ra
ko ma ki zur lu ti ra

Şekil 2. Tu Pişkeş Oyununun Türküsünün Müzikal Notası (Kaynak: Kamile Yıldız (Kişisel görüşme, 27.04.2024))

Oyun Silivri’de Mübadil Otantik Halk Oyunları isimli bir grup tarafından geçtiğimiz yıllarda ilk defa sahnelenmiştir. Sahnelenme sırasından hem türkü oyuncular tarafından seslendirilmiş hem de çeşitli malzemeler ile bu tören canlandırılmaya çalışılmıştır (Kurtişoğlu ile kişisel görüşme, 06.12.2024).

Patriyotların köklü bir geleneği olan “Tu Pişkeş” geleneğinin günümüzde yok olmaya yüz tuttuğu fakat özellikle halk oyunları sahnesine getirilmek suretiyle unutulmamasına ve yaşatılmasına çalışıldığı tespit edilmiştir.

Günümüzde bu gelenek gerçekleştirilmese de etkisini halen görmekteyiz. Bu oyun bir Patriyot düğününde oynandığı zaman Tu Pişkeş töreninden kalma bir adet olan temsili boş tepsi, oyuncak hayvan vs. ile oyun düzeninin en başındaki kişinin dans ettiği gözlemlenmiştir.

Günümüzde ise Tu Pişkeş geleneğinin yok olmaya yüz tuttuğu görülmektedir. Bu geleneğin yok olma sebebi yapılan alan araştırmasında kaynak kişilere sorulduğunda dışarı yapılan (Patriyotlar arası olmayan) evlilikler ve köylerden kentlere doğru yapılan göçler başlıca sebepler olarak gösterilmiştir (Dalay ile kişisel görüşme, 05.05.2021). Geçmiş yıllarda Patriyot olan bir bireyin sadece Patriyot olan birisi ile evlenebildiği aksi şekilde gerçekleşecek bir evliliğe kesinlikle izin verilmediği ve topluluk tarafından bu tür evliliklerin onay görmediği söylenmektedir (Kanburoğlu ile kişisel görüşme, 05.05.2021). Fakat günümüzde genç nüfusun iş veya eğitim amaçlı olarak köylerden ayrılması ve dolayısıyla farklı yerleşim yerlerinde yaşayan ve farklı etnik kökene sahip bireyler ile evlenebilmelerinden ötürü bu tören artık gerçekleştirilmesi pek de mümkün olmayan bir gelenek haline gelmiştir. Örneğin İstanbul/Büyükçekmece’de yaşayan bir birey Ankara’da yaşayan biri ile evlendiğinde kına gecesinden sonra karşılıklı olarak pişkeş istenmesi mümkün olmadığı için bu gelenek haliyle gerçekleştirilememektedir.

3.1.3. Testi Kırma Örneği

Trakya bölgesinde yaygın bir gelenek olan testi kırma geleneği, sadece Patriyotlara özgü olmayıp, Pomaklar, Arnavutlar, Gacallar ve Makedon göçmenleri tarafından da gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.

Kına yakıldıktan sonra gelin, dans ederek içi piriç, şeker ve çeşitli bakliyatlarla doldurulmuş olan kilden yapılmış olan testi kırmaktadır. Bu geleneğin gerçekleştirilmesinin başlıca amacı ise gelinin yeni hayatında bolluk ve bereketin olmasının dilenmesidir.

Bu gelenek Patriyot eğlencelerinde günümüzde daha farklı olarak gerçekleştirilmektedir. 7/8'lik herhangi bir Patriyot oyununun (Peresayna, Ali Paşa, Maçkadana vb.) Bu gelenek sırasında en yaygın olarak icra edilen oyun olan Peresayna türküsünün notası aşağıda verilmiştir (bkz. Şekil 3).

Peresayna

Kaynak: Mükerrerem YILDIZ
Notaya Alan: Seren ERAVCI

♩ = 212

Pc - re - sa pe - re - say - na ka - lo - ke - ri
pe - re - say - na kab - ra ka - lo ke - ri ka - i den mi es - ti -
les ka - nin ha - be - ri

Ti haber, ti haberi na si stilo
Ti haberi na vre na si stilo
Tora epiasa kinuryun filo

San dune, sandun epyasas tu filo
San dun epyases kalem to filo
Ksenos ine pali ton afino

Pernu na'pernu nan steno sokaki
Pernu nan steno sokaki
Vrihno ena ko vre koriçaki

To roto'to roto ke to kitazu
To roto ke vre to kitazu
Koriçaki pu vre pu kimase

Stu krivati, stu krivati mu kimume
Stu krivatimi vre kimume
Ke apo kanen' den vre den fovume

Şekil 3. Peresayna Oyununun Türküsünün Müzikal Notası (Kaynak: Kamile Yıldız (Kişisel görüşme, 27.04.2024))

Oyunun hızlı kısmında bölgenin en iyi oynayan kadını kına alanına elinde kil tepsi ile gelmektedir. Bu testi içerisinde şenliği destekleyecek ve şenliğe coşku katacak şekilde çocuklar için madeni para ve şeker konulur. Testiyi taşıyan kadın bir süre testi ile dans eder, müzisyenler ile göz kontağı halindedir. Gerilim ve heyecan yaratmak adına, birkaç kez testi

müziğin meyan kısmında tam havaya kaldırıp kıracak gibi yapıp herkes testiye kıracak diye beklerken, bir süre hareketsiz kalıp sonrasında müzisyene işaret edip dans etmeye devam eder. Bu durum çocukların sabrını zorlar ve dans edilen alanda toplanan çocuklar dans eden kadına “Kır, kır” diye tezahürat etmeye başlar. En nihayetinde testi yere hızlıca vurulma suretiyle kırılır, içerisinden çıkan para ve atıştırmalıklar çocuklar tarafından adeta kapışılır.

Bu gelenek zamanla Patriyot kadınlarının icra ettiği oyunların içerisine iyice yerleşmiştir. Önceden gelin tarafından sade bir tören ile gerçekleştirilen bu gelenek, zamanla oynanan 7/8’lik Patriyot oyunlarının bir parçası haline geldiği söylenebilir. Ayrıca oyunlara olan etkisine değinecek olur isek, 7/8’lik oyunun hızlı kısmında kadınlar tarafından normalde bağlı olarak gerçekleştirilen oyunun solo nitelikli olarak ve bir oyun aracı eşliğinde gerçekleştirilmesi söylenebilir.

3.1.4. Şarba Yakma Geleneği

Şarba yakma geleneği de yine Patriyot kadınları tarafından gerçekleştirilen bir gelenektir. Şarba, aslında kadınların başlarını örttüğü ve günlük hayatlarında kullanılan başörtüsünün adıdır. Her ne kadar şarba yakma geleneği eski zamanlarda gelin tarafından gerçekleştirilmiş olsa da tıpkı testi kırma geleneğinde de olduğu gibi, bu gelenek de deyim yerinde ise abartılarak görsel bir şölen haline getirilmiştir.

Gelin tarafında bu geleneğin gerçekleştirildiği zamanlarda şarbanın malzemesi pamuklu kumaş idi. Bu sayede şarba, içeriğinin pamuk olmasından dolayı kolaylıkla tutuşabilmekteydi ve dolayısıyla bu tören kısa sürmekteydi. Fakat günümüzde gerek tercih edilen şarbanın malzemesinden gerekse törenin şölen havasında olması istendiğinden dolayı birtakım değişikliklerin gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Şarba yakma töreni artık gelin tarafından değil de yine beldenin iyi oynayan bir kadını tarafından gerçekleştirilmektedir. Şarba yakma geleneği aslında gelinin hayatındaki dönüm noktasını temsil etmektedir. Baba evinde yaşadığı hayatı geride bırakıp yeni bir başlangıcı anlatmaktadır.

Günümüzde ise bu tören şu şekilde gerçekleştirilmektedir; Şarba, bir çubuğa bağlanır, çubuğu taşıyan kadın, bir süre bu şekilde dans eder. Genellikle yine 7/8’lik bir oyun ezgisi bu oyun icrasına eşlik etmektedir. Bu defa şarba, sentetikli kumaşlandır. Bunun sebebi ise sentetikli kumaşın bir türlü tutuşturulamaması ve kolay kolay yanmamasıdır. Bu durum, izleyenler tarafından gülünç bulunmaktadır ve törendeki neşeyi arttırmaktadır. Birkaç deneme sonrasında şarba tutuşur ve şarba ile dans eden kadın, oturup seyir eden kadınlara ateş ile yaklaşarak onarı korkutur. Bu da yine geleneğin sonradan eklenmiş olan mizahi öğelerinden birisidir.

3.2. Bahsi Geçen Geleneklerin Günümüzdeki Yaygınlığı

Popüler kültürün yaygınlaşması ile Patriyotların ağırlıklı olarak yaşadıkları beldelerde oynanan oyunların bir kısmının farklı müziklerin eşliği ile de icra edildikleri görülmektedir. Buna paralel olarak icra edilen oyunların müzikleri değiştiği için bazı müzikler, belde oynanan oyunlardan farklı zamanlarda olduğu için oyun figürleri de bu farklı birim zamanlara uydurulmaya çalışılmıştır. Örneğin yedi zamanlı olan Peresayna oyunu “Sevemez kimse seni, Aman Ormancı” gibi farklı şarkılar ve türküler eşliğinde oynandığı için oyun figürünün üçüncü birim zamanına denk gelen ayak adımını iki birim zamanlık süreye uzatılarak oyunun 7/8’lik ölçüden 8/8’lik ölçüye döndürülmüş olduğu tespit edilmiştir.

“Günümüz Anadolu’sunda kültürel ve folklorik unsurların yok olmasından sürekli endişe edilmekte fakat bu sürece son verecek yeterli önlemlerin alınmadığı gözlenmiştir. Hızla gelişen teknolojiyle birlikte unutulmuş ve değişen kültür miraslarımız tespit edilip

belgelenerek gelecek nesillere aktarılması ivedilikle sağlanmalıdır. Teknoloji zamanla yöre kültürleri üzerinde olumsuz etkiler yarattığı gözlenmiştir. Anadolu'nun birçok yöresinde; harmanlarda, meydanlarda davul zurna ile yapılan eğlence ve düğünlerin artık yerini elektronik müzik aletlerinin icra edildiği kapalı mekânlara bıraktığı görülmektedir” (Dizdar, 2025).

Yukarıdaki alıntıda da bahsedildiği gibi teknolojinin eğlence kültüründe birtakım yansımaları ve bu yansımaların da yöre kültüründe gerek müzikal olarak gerek dans icrasında birtakım değişikliklere sebep olduğu söylenebilir. Klavye enstrümanının gerçek enstrüman hissiyatını tam anlamı ile verememesi ve ritmik ve melodik olarak elektro öğelerin (kick, synth, elektronik bas, pad vb) asma davul yerine kullanılması sebebi ile geleneksel yapıdan uzaklaşarak yeni bir kültürel oluşum yarattığı da söylenebilir.

4. SONUÇ

Bu çalışma doğrultusunda bahsi geçen oyunlarda geleneklerle bağlantılı olarak şu değişiklikler tespit edilmiştir.

Kasap havaları örneğinde, hayvan kesimi olayı tam anlamı ile gerçekleştirilmese de temsilen oynayan grubun oldukça ağır bir tempo ile başlayıp yavaş yavaş tempo arttırarak oynadığı ve boş bir alanın etrafını daire formunda sararak oyun icrasını gerçekleştirmesi de bu geleneğin oyun icrası üzerindeki etkisini göstermektedir.

Tu Pişkeş örneğinde ise yukarıda bahsedildiği gibi günümüzde bu gelenek çok yaygın olarak yaşatılmasa da bu geleneği temsilen oyun icrası sırasında icra edilen oyunun en başında yer alan kişinin oyun icrasını solo nitelikli ve geleneği temsil eden bir nesneyi kullanarak gerçekleştiriyor olması, bu geleneğin oyun üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir.

Testi kırma geleneğinde ise günümüzde aslının farklılık göstererek icra edildiği tespit edilmiştir. Testi artık gelin tarafından değil de oyun icrasını izlemekte olan konuklara heyecan yaratmak amacı ile başka biri tarafından icra edildiği ve testi içerisinde yer alan materyallerin farklı seçimler doğrultusunda değiştiği belirtilmiştir.

Son olarak günümüzde gerçekleştirilen Şarba yakma geleneğinde ise şarbanın yapıldığı kumaş ana malzemesinin değiştirildiği ve böylece gelenek içerisindeki oyun icrasının süre olarak uzatıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra günümüzde geleneğin icrası esnasında şarba yakılmasının eskiden olduğu gibi gelin tarafından değil de şölene renk katması amacıyla farklı bir kişi tarafından gerçekleştirildiği tespitler arasında yer almaktadır.

Görüldüğü üzere içerisinde oyun icrası barındıran Patriyot geleneklerinin gerçekleştirilmesi esnasında icra edilen bu oyunların ritmik yapısı, nesne kullanımı, tutuş biçimi, oyun formu gibi çeşitli özelliklerinde değişiklikler ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Develioğlu, F. (1992). *Osmanlıca-Türkçe Lügat*. Aydın Kitabevi.

Dizdar, B. (2024). Şebinkarahisar Halk Oyunlarına ve Oyun Türkülerine Genel Bakış, *Her Yönüyle Türk Halk Oyunları* (107-138) Kaya M., Efe Akademik Yayıncılık.

Toker, M. E. (2023). *Patriyotlar naslic ve grebene mübadilleri*. Dilek Matbaacılık.

Kişisel Görüşmeler

Altınkeser, A. R. (24.08.2023) Kişisel görüşme, İstanbul.

Dalay, A. (05.05.2021). Kişisel görüşme, İstanbul.

Kanburoğlu, F. (05.05.2021). Kişisel görüşme, İstanbul.

Kurtişoğlu, B. (06.08.2024). Kişisel görüşme, İstanbul.

Yıldız, K. (27.04.2024). Kişisel görüşme, İstanbul.